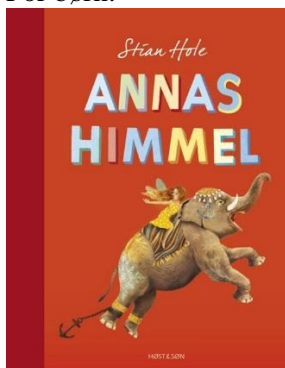

Mange forældre efterlyser en måde at tale med deres børn om død og sorg på. Det kan være godt at mødes om noget tredje, nemlig en god bog. Bogen kan tale for sig selv, og den kan på mere eller mindre nænsom måde hjælpe os til at komme i gang med en vigtig samtale. Næsten alle bøgerne her på nær én er skrevet efter år 2000. Der skrives mange bøger om emnet, men disse er nogle af de bedste. Voksne kan læse dem alle med stort udbytte.

For børn:

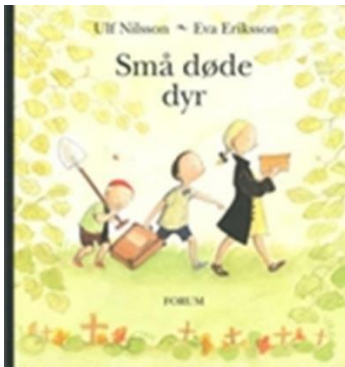
Stian Hole: Annas himmel

Helt fantastisk fin børnebog! På bogens inderste omslag er der i begyndelsen søm, som det regner med ned fra himlen. På det bageste omslag regner det med jordbær. Noget har forandret sig undervejs. Det er ellers ret sørgeligt: Anna og hendes far er på vej til moderens begravelse. Men først skal Anna vise far noget: de tager på en fantasirejse ud for at finde ud af hvor moderen er henne. Billederne er så fine og giver barnet mulighed for at undre sig, tælle øjne på en påfugl, snakke med, samtidigt med at det berører det emne, som ethvert barn frygter allermost: At det skal miste sin far eller mor. Historien er på ingen måde påtrængende. Den er stærk, og den giver rum til at være i det svære.

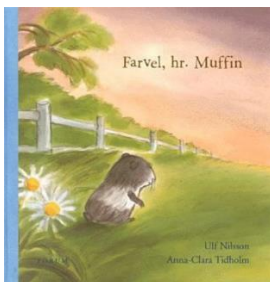

Stine Melgaard Lassen og Tea Melgaard: Nede i jorden oppe i himlen:

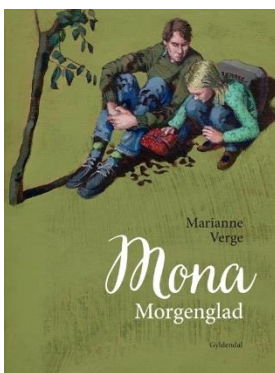
Bogens tekst har et meget fint samspil med illustratør Karina Bækkelunds tegninger. Bogen er for de mindre børn, der har brug for konkret viden om døden og hjælp til at forstå, hvordan det kan føles, når den døde ikke er her mere. Hvordan kan man egentlig både være nede i jorden og oppe i himlen på én gang? Det gives der ikke et færdigt svar på, men tegningerne hjælper forestillingen på gлед. Bogen er ikke håbsorienteret, men den beskriver den trøst der er i, at der er voksne, der taler med barnet om døden. Barnet bliver så ensomt det er i sin sorg dog mødt i sin fortvivlelse, og det er netop bogens ærinde; at skabe et fælles rum til at mindes og savne.

Ulf Nilsson og Eva Eriksson: Små døde dyr: Et godt sted at begynde, når man vil tale med sine børn om døden, kan være at tale om dyr, vi mister. Eller det at døden findes, som små børn som regel får øje på det i første omgang: Døde fluer, bier, mus og solsorte. Ester, hendes lillebror og Futte laver et bedemandsfirma, og får vældigt travlt med at give et utal af små dyr en fin begravelse. Ind til de en dag er optaget af noget andet. Fin og sjov bog.

Ulf Nilsson og Anna-Clara Tidholm: Farvel, hr. Muffin: En god fortælling om at miste sit kæledyr, fortalt uden barnet men fra marsvinets side. Hans livskræfter svinder ind, sorgen over det tabte liv, håbet om gensynet med sine kære. Samtidigt følger vi dyrlægebesøg, far der forbereder sit barn på, at marsvin skal dø og selve begravelsen af dyret i haven. Der bliver sunget en salme. Gud og himmel er helt klart til stede i håbets horisont, men voves dog ikke nævnt ved navn, hvilket er lidt underligt. Bogen giver dog en oplagt mulighed for at tale om, hvad der sker, når vi dør.

Marianne Verge: Mona Morgenglad: Finurlig og sød bog, som man både læser med et smil om munden og en klump i halsen. Mona har mistet sin mor, og det er svært for hendes far at få livet til at hænge sammen. De har et nært bånd, samtidigt med at de bærer en del af sorgens byrder alene. Monas mor døde d. 23. december for tre år siden. Far kan ikke få sig selv til at åbne gaven fra hende. Hvad nu, hvis han bliver

skuffet? Men i bogen sker der en udvikling, så de kan være sammen om at sætte sig ned med den uåbnede gave på kirkegården en skøn sommerdag.

Bogen er både orienteret mod det tab, der gør hverdagen tung at komme igennem men også fremadrettet orienteret mod håbet, når nye mennesker bliver en del af deres liv og giver kulør på tilværelsen.

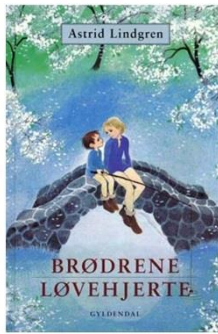
Glenn Ringtved og Charlotte Pardi: Græd blot hjerte...

I denne billedbog kommer Døden på besøg hos fire børn, hvis farmor ligger for døden ovenpå. Med en snusfornuftig legende, får Døden børnene til at indse, at døden er en nødvendighed. For livet er fyldt med nødvendige modsætninger. Død-liv, sorg-glæde og gråd-latter. Døden beskrives som en mand med et stort varmt hjerte, hvilket svarer til de færrestes opfattelse og oplevelse af døden. Jeg foretrækker Gud, som den der overvinder døden og passer på os, men han er helt fraværende her. Om børn bagefter står med en fornemmelse af, at Døden er god, og at død er noget, vi bare skal acceptere...? Tja, sådan virker det måske på nogle børn, så de ligesom børnene i billedbogen godt kan være kedede af at have mistet men samtidigt forstå det nødvendige i, at vi alle skal dø.

Wolf Erlbruch: And, Døden og tulipanen:

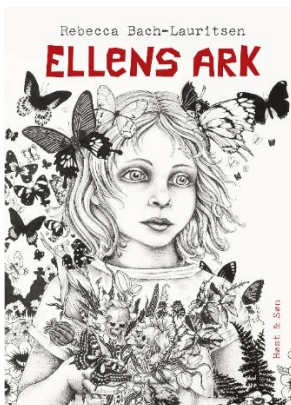
I denne prægtige billedbog er døden heller ikke en ond modstander. Den kommer og besøger Anden, endnu mens den lever i bedste velgående. And og Døden bliver venner, men i modsætning til i Græd blot hjerte, så er der ingen logik, der skal forklares. Døden er bare noget, der findes, og det opleves meget udramatisk, da det bliver Andes tur til at dø. Fin, sød og let bog.

Astrid Lindgren: Brødrene Løvehjerte:

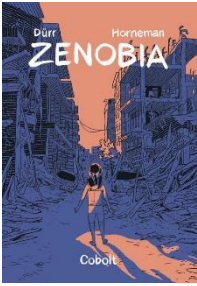
Den kan varmt anbefales, fordi det er en bog, man aldrig glemmer. Så den sætter sig som en stærk og varm håbsfortælling, man har lyst til at give videre fra generation til generation. Temaerne er mange. Først og fremmest beskrives en brødre-kærlighed uden sidestykke, eller det at skulle være stærkere, end man synes mulig, men ved hjælp af fremmede mennesker, der tør sætte sig selv og livet på spil for at overvinde det onde, bliver livet, kærligheden og fællesskabet det største.

For de lidt større børn:

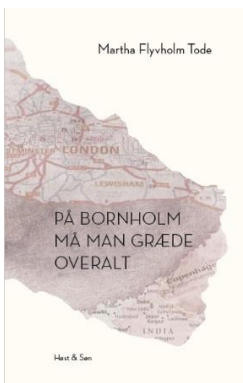
Rebecca Bach-Lauritsen: Ellens ark

Hver side har en overskrift: Entré, Kontaktbog, Cornflakes, Mandag, Telefon osv. Men ordene har fået en ny betydning, efter at Ellens lillebror David faldt ned ad trappen og døde på gulvet i entréen. Med få sætninger skifter Ellen mellem at skue tilbage til det, der var før, og hvordan alt er helt forandret. Hun er kun et barn, men opfatter alt, hvad de voksne taler om, og hvilken stemning, de er i. På en side funderer hun under overskriften Enebarn over, hvorvidt hun er enebarn eller ej, og på siden der følger lige herefter med overskriften Vantesnor, forstår vi med kapitlets bare to en halv-sætning endnu mere, at Ellen udmærket fornemmer, at hun på en måde er til overs i forældrenes sorg. Men vi aner også, at Ellen finder ud af at rumme sit tab med tiden. En rigtig fin bog, som kan give sprog og vække genkendelse hos andre børn, der har mistet en søster eller bror.

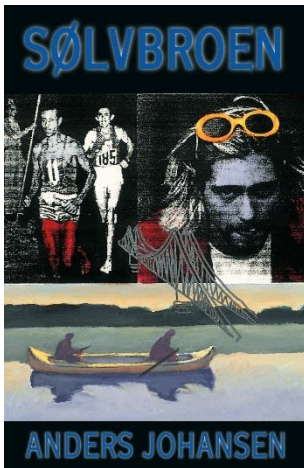

Morten Dürr og Lars Horneman: Zenobia: Denne stærke bog er mest af alt en billedbog. Det er om noget en tabsbog, for Amina er ikke alene faldet overbord på vej over Middelhavet, mens hun falder ned i vandet tænker hun tilbage på, hvordan hendes liv, der engang var trygt og godt, efterhånden smuldrede fra hinanden pga. af krigen. Bogen henvender sig direkte til børn og unge, der har mistet under flugt fra krig og nød, men vi andre kan med stort udbytte læse bogen for at blive mindet om, at vi alle er nogen, der er kommet et sted fra, hvor vi har (haft) nogen, der holder af os. At miste de nærmeste, og stedet man er kommet fra, ud over at være mærket af de rædsler, nogle børn og unge har oplevet undervejs, ja så skal der stærke heltefigurer til for at holde modet oppe, som nu Zenobia, Syriens stærke smukke dronning i gamle dage. I en bog uden håb, i situationer uden håb, skal vi mindes om kærligheden. Fra dem der var.

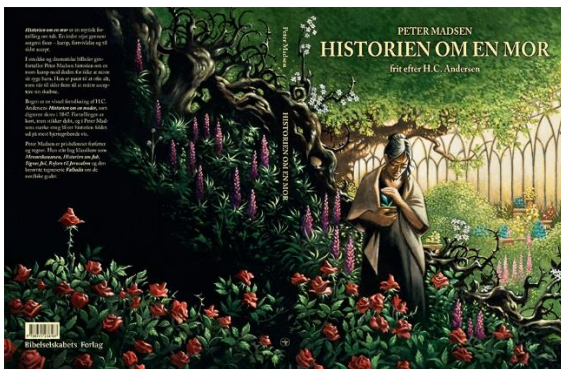
For de unge:

Martha Flyvholm Tode: På Bornholm må man græde overalt. Bog i lommeformat på 94 sider, der på én gang filosofisk og let beskriver en ung kvindes sorg over at have mistet sin stedfar. Intet bliver penslet ud, der veksles ligesom let mellem fortid og nutid, hendes naturligt vekslende sindstilstande og små klip af samtaler med de mennesker, hun har omkring sig. En rigtig fin måde at komme omkring et tungt emne på.

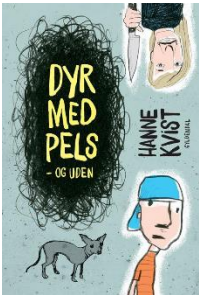
Anders Johansen: Sølvbroen. En meget stærk beretning om en far, der tager hul på den svære samtale med sin søn. De to alene, på kanoetur i Sverige. Hvorfor finder Kristoffer først ud af, da de sidder der i kanoen, og der ikke er nogen vej udenom: Han må konfronteres med den forfærdelige meddelelse, at hans far har fået en kræftsygdom, som han snart vil dø af. Kristoffer kan ikke kravle ind i et computerspil og lukke verden ude. Via samtalerne med sin far får Kristoffer et sprog for sine følelser, og det er en altafgørende hjælp den dag, faderen ikke er der mere. Hvis dit barn skal arbejde med den i skolens ældste klasser, så hold dig ikke tilbage for at deltage i en samtale omkring den!

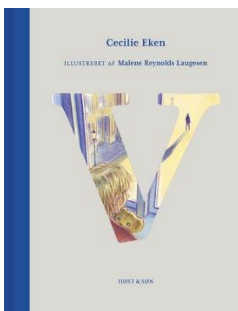
Peter Madsens tegneserie: Historien om en moder. Digtet af H. C. Andersen.

Meget stærk klassiker fortalt gennem billeder, der tydeliggør moderens kærlighed og desperation, både da hun er bekymret for at miste sit barn, og da hun følger det for at være, der hvor det er, for at hente det tilbage til livet, for det kan da ikke være meningen af hendes dreng skal tages fra hende! Da moderen står ved dødens drivhus og skal afgøre sig for, om hun skal have sit barn med tilbage, indser hun, hvilken forfærdelig skæbne, der muligvis venter ham, hvis ikke hun lader døden tage ham med sig. Det er frygteligt at give slip, og den store sorg og fortvivlelse, der lige er ved at få hende til at forlange barnet tilbage er tegnet, så det minder om scenen i Menneskesønnen, da Jesus fortvivlet i Getsemane have beder til Gud om at blive fri for sin tiltænkte skæbne, men ender med at bede: Din vilje ske. At det er ganske forfærdeligt at miste sit barn, lades man ikke i tvivl om. At vi ikke kan insistere på at fravriste døden vore tab, det forstår vi også. Men har man prøvet dette værst tænkelige, så mærker man gennem disse billeder, at man ikke er den eneste i verden, der kender til den sorg, der gør afsindigt ondt.

Bøger om skilsmisser:

Hanne Kvist: Dyr med pels og uden: Denne korte roman, der kan egne sig som en udmærket oplæsningsbog til børn i de mindre eller mellemste klassetrin er ikke egentlig problematiserende. Den skildrer to drenge, der er optagede af at game men får noget nyt at gå op i, da de laver et firma for at skaffe en pelsløs hund, der kan bringe trøst i en verden, hvor ubetænksomme voksne, tvinger børn til at leve en omskiftelig tilværelse med nye papfædre og papsøskende, og det at have et varigt venskab kan være lidt af en udfordring, men ikke desto mindre et under, når det lykkes. Et morsomt indblik i børns måde at håndtere det ansvar, forældrene har glemt.

Cecilie Eken: V: Det er en ovenud fantastisk bog! Den er skrevet på rimende vers, og er en utroligt gribende beretning om pigen, der slet ikke kan være i barndommens glæder og fornøjelser, før hun har fået sin far tilbage. Far gik bare fra hende, og hun følger ham så langt ind i landet på den anden side af Barndommens land. Her må hun betale med sin elskede bamse i pant for at få lov til at træde ind. Sorgløsheden, de bløde barnehænder, ja undervejs må hun betale dyrebart for at få sin far tilbage i det billede, hun selv har skabt af ham, men som han ikke længere findes i. Man kan godt regne med, at Cecilie Eken har læst H. C. Andersens Historien om en moder. Dette er den omvendte beretning, og den vækker genklang hos de forældre, der mærker deres børns sorg og savn over ikke at være grund nok til at forældre bliver sammen.